

Vzpomínka na profesora Trnku

Prof. Ing. Milan Mikulec, DrSc.

Každá připomínka Pražského jara 1968 je pro mne neodmyslitelně spojena i se vzpomínkou na Prof. Ing. Dr. Zdeňka Trnku, DrSc. Prvního března letošního roku tomu bylo již čtyřicet let, co překvapila a ohromila tehdejší technickou veřejnost zpráva o jeho nenadálém úmrtí. Zasáhla zejména elektrotechnickou fakultu ČVUT v Praze, která tak ztratila jednu ze svých nejvýznamnějších osobností. Pro všechny, kteří měli to štěstí být jeho spolupracovníky, znamenal jeho odchod ztrátu vůdčí autority, životního vzoru a záštity.

Stejně se mi vybaví profesor Trnka, kdykoli slyším hovořit o někom jako o renesanční osobě, protože za takovou ho také pokládám. Okruh jeho zájmů, znalostí, schopností a dovedností, stejně jako přirozená a neokázalá autorita v každé společnosti, v níž se nacházel, tomu plně odpovídá. Všeobecně je známa jeho široká a hluboká znalost řady technických oborů, která mu umožňovala rozpoznávat tendence jejich vývoje a přizpůsobovat jim i výuku nových generací inženýrů. Nikoho ani neudivovala jeho schopnost bezproblémově komunikovat v několika světových jazycích. Velmi udivující byla ale šíře jeho hudebních zájmů. Tento pravidelný návštěvník koncertů vážné hudby a obdivovatel Césara Francka dovedl kdykoli zasednout ke klavíru a brilantně zahrát Bugatti step Jaroslava Ježka, nebo třeba zazpívat písně Voskovce a Wericha při vlastním doprovodu na kytaru. Při společenských akcích býval vždy jejich středem jako nepřekonatelný vypravěč a bavič. O tom se mohou částečně přesvědčit i účastníci pravidelných setkání spolku ELEKTRA, kde je každoročně uváděn pro zájemce záznam jeho vyprávění pořízený při setkání se studenty v kritickém roce 1968. Pověstné byly zejména jeho pohotové a trefné komentáře událostí a názorů, které bývaly jeho pamětníky často citovány. Není možné se nezmínit také o jeho manuální zručnosti v souvislosti s jeho oblíbenou činností, kterou byla práce na obráběcích strojích. Hodně času věnoval své rodině, chalupařil, pravidelně chodil cvičit, prostě – žil bohatým životem a nic lidského mu nebylo cizí.

Ze všech jeho činností si dodnes vážím nejvíc té pedagogické. O mimořádné kvalitě jeho přednášek se vždy vyjadřovali s uznáním všichni pamětníci. Zejména v poválečné době, kdy nebyly k dispozici téměř žádné učebnice, byly často záznamy přednášek jediným zdrojem pro vlastní studium. Proto všichni studenti s povděkem oceňovali srozumitelnost a logické uspořádání přednášené látky. Profesor Trnka navíc přednášel vždy s velkým zaujetím a naléhavostí, takže nikdo nemohl mít pochybnosti o důležitosti látky a nevnímat výklad. To byl také důvod, proč nesnášel jakékoli vyrušování, které vždy ostře komentoval. Nerad býval také vyrušován v době, kdy se na přednášky připravoval. Vzhledem k jeho znalostem a fenomenální paměti byla důkladnost této přípravy pokládána většinou spolupracovníků za

zbytečnou. Výsledkem ale bylo jeho všemi obdivované suverénní vystupování při přednáškách.

Přestože přednášel i ve specializovaném studiu nového studijního oboru, který vytvořil, domnívám se, že těžiště jeho pedagogické činnosti bylo ve výuce teoretické elektrotechniky v základním studiu. Podle jeho představ existoval pro každého elektrotechnického inženýra bez ohledu na jeho zaměření určitý soubor základních teoretických vědomostí, který mu byl podkladem nejen pro zvládnutí látky v dalším specializovaném studiu zvoleného oboru, ale také pro jeho další celoživotní vzdělávání, které je vzhledem k rozvoji vědy a techniky pro inženýrské obory nezbytné. V tomto duchu také volil obsah i formu svého stěžejního předmětu Teoretická elektrotechnika, který býval ve své době také průběžným kamenem ověřujícím schopnosti studentů pro studium elektrotechnických oborů.

Neocenitelnou zásluhu měl profesor Trnka zejména o poválečné obnovení výuky na tehdejší strojní a elektrotechnické fakultě ČVUT. S omezeným materiálním a lidským vybavením zajišťoval podle potřeby výuku několika elektrotechnických předmětů, které pak postupně přecházely s rozvojem fakulty na další katedry. Je těžko si vůbec představit, jak mohl zvládnout obrovský nápor studentů, kteří byli postiženi nacistickým zavřením vysokých škol, takže nemohli buď dokončit svá započatá studia, nebo je vůbec zahájit. Vzpomínal, jak musel zavést pravidelné zkušební pondělky, kdy mohli všichni studenti v libovolném stadiu svých studií přijít a skládat zkoušky. Nebylo prý nijak neobvyklé, že začal zkoušet v sedm hodin ráno a končil ve večerních hodinách. Všeobecně se také ví, že býval při zkoušení přísný ale spravedlivý.

Vzhledem ke svým kvalitám a nepostradatelnosti přežil (nebo spíš přeťpěl) profesor Trnka i krušné období po Vítězném únoru 1948. Dokázal dokonce svou autoritou zaštitit i řadu svých spolupracovníků, kteří neodpovídali tehdejšími kádrovými předpoklady pro vysokoškolské učitele. V té době také docházelo opakovaně k nekompetentním zásahům do studijních plánů (údajně podle okamžitých potřeb průmyslu), takže neexistoval ročník, který by nezažil během studia alespoň jednu reformu. Profesor Trnka ale vždy dokázal uhájít stěžejní význam svého předmětu a způsob jeho výuky, a to až do svého náhlého odchodu.

Je zcela přirozeným jevem, že dosažené výsledky práce vědců a techniků jsou postupně překonávány jejich následovníky. Pokud si tyto následovníky sami jako jejich učitelé vychovali, tím větší může být jejich uspokojení. Z tohoto hlediska mohl být profesor Trnka jistě jedním z nejspokojenějších, protože těch, kteří se považují za jeho žáky, je velké množství. Troufám si tvrdit, že v podstatě v každém absolventu elektrotechnické fakulty by se dala vystopovat určitá odezva na činnost profesora Trnky.

Postupem času a s ubývajícím počtem pamětníků se z obdivovaných významných osobností stávají osobnosti historické, připomínané obvykle při kulatých výročích s jejich faktografickými údaji zpravidla bez lidského obsahu. Profesor Zdeněk Trnka by si ale zasloužil, aby se na tento obsah nikdy nezapomínalo.

